

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หัวข้อ : หลักประชาธิปไตย

เรื่อง : หลักประชาธิปไตยกับการบริหารงานรัฐวิสาหกิจ

จัดทำโดย
นายนิรุฒ มณีพันธ์
รหัส 570215

เอกสารวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 2
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักประชาธิปไตยกับการบริหารงานรัฐวิสาหกิจ

ในยุคที่การเรียกร้อง “ประชาธิปไตย” เป็นประเด็นทางสังคมอย่างแพร่หลายใน พ.ศ. นี้ ผู้คนจึงตื่นตัวกับคำว่าประชาธิปไตยมากขึ้นกว่าหลายสิบปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่มีการเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อปี 2574 ที่ผ่านมา ในขณะที่หลายคนยังเข้าใจคำว่าประชาธิปไตยผิดเพี้ยนไปจากความหมายที่แท้จริง และหลายฝ่ายยังเลือกที่จะใช้คำแห่งความใฝ่ฝันนี้เป็นเครื่องมือในการให้ได้มาซึ่งอำนาจของตน ดังนั้น การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตยที่ถูกต้องและชัดเจนจึงเป็นเรื่องจำเป็นเรื่องหนึ่งในสังคมของเรา

บทความนี้ กล่าวถึงความหมายและความเป็นมาของหลักประชาธิปไตย ความสำคัญของการนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการปกครองของประเทศไทย รวมถึงแนวความคิด ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในการนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจการบินไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เรียกได้เป็นหน่วยงานด้านธุรกิจที่มีการแข่งขันรุนแรงอย่างแท้จริง และ ในขณะที่ยังเป็นหน่วยงานที่ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับของภาครัฐมากมายในฐานะที่เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อต้องสร้างสมดุลในการบริหารงานธุรกิจ กับการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ และการรักษาผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียในภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ลูกค้า พนักงาน ผู้ถือหุ้น คู่ค้า รัฐ และบุคคลทั่วไป

“ประชาธิปไตย” หมายถึงอะไร?

คำว่า “ประชาธิปไตย” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Democracy” ซึ่งมาจากคำภาษากรีกว่า “Democratia” ซึ่งประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ “Demos” กับ “kratein” คำว่า “Demos” หมายถึง ประชาชน และ “Kratein” หมายถึง การปกครอง ฉะนั้นประชาธิปไตย (Demokratia) จึงหมายถึง ประชาชนปกครอง หรือการปกครองโดยประชาชน หรือ อาจแปลได้ว่า “การปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่”

ระบอบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนทุกคนเป็นผู้ใช้อำนาจและมีหน้าที่ที่ตนต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นโดยตรง หรือโดยผ่านตัวแทนที่ได้รับเลือกจากประชาชนอย่างเสรี¹ ระบอบประชาธิปไตยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด รัฐธรรมนูญกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันของสังคม มีพื้นฐานอยู่บนอุดมการณ์เรื่องเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิของชุมชน และสวัสดิภาพร่วมกันของประชาชน และที่สำคัญรัฐธรรมนูญให้กรอบสำหรับการใช้อำนาจรัฐ และกลไกในการใช้อำนาจ เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้มาซึ่งรัฐบาลที่ดี

¹ ที่มา : www.thprc.org/files/2democraticprinciples.doc

สังคมในระบอบประชาธิปไตยเป็นสังคมที่ยอมรับในความแตกต่าง ประชาชนต้องมีความอดกลั้นต่อผู้มีทัศนคติตรงข้าม ในระบอบประชาธิปไตยนั้น การจะได้มาซึ่งฉันทามติต้องอาศัยการประนีประนอม และบางครั้งก็ไม่ได้มาเสมอไป และการคุ้มครองสิทธิของคนส่วนน้อยเพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติทางสังคม ถือเป็นหนึ่งในการกิจหลักของระบอบนี้

องค์ประกอบของ “หลักประชาธิปไตย”!!

ระบอบประชาธิปไตย มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 5 ประการ² คือ

1. หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึงในการให้ได้ว่าซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่ามิได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ
2. หลักเสรีภาพ ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้น ไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ
3. หลักความเสมอภาค การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่างๆของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยสาเหตุอื่น
4. หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอหน้ากัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อำนาจที่อยู่เหนือกฎหมาย หรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้
5. หลักการเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ/ข้อเรียกร้องของประชาชนหมู่มาก หลักการนี้ ต้องควบคู่ไปกับการ เคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่า ฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการพวกมากลากไปตามผลประโยชน์ความเห็นหรือกระแสความนิยมของพวกตนอย่าง

² ที่มา : <http://guru.google.co.th/guru/thread>

สุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยไม่มีการเอาเปรียบกันและสร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไป ค่านิยม ทศนคติ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะเป็นระบอบการเมืองแล้ว ยังเป็นระบอบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมด้วย ดังนั้นจึงไม่ใช่อยู่ที่รัฐธรรมนูญ กฎหมาย การเลือกตั้ง และการต่อรองทางการเมืองเท่านั้น หากอยู่ที่สมาชิกในสังคมจะต้องช่วยกันหล่อหลอม สร้างค่านิยม วิถีชีวิต ที่เป็นประชาธิปไตย มาตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน เพื่อจะนำไปสู่หรือการปกป้อง ระบอบประชาธิปไตย ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ประชาธิปไตยมีกี่ประเภท?

ประชาธิปไตยสามารถจำแนกได้ออกเป็นหลายประเภท³ โดยที่ แต่ละประเภทก็ให้ความมีสิทธิ เสรีภาพ และการมีสิทธิมีเสียงแก่พลเมือง แตกต่างกันไป เราสามารถแบ่งประชาธิปไตยออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. ประชาธิปไตยทางตรง

ประชาธิปไตยทางตรง เป็นรูปแบบการปกครองโดยที่พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมกับการตัดสินใจใด ๆ ได้โดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยคนกลางหรือผู้ทำหน้าที่แทนตน ผู้สนับสนุนประชาธิปไตยทางตรงได้โต้แย้งว่าประชาธิปไตยในปัจจุบันนั้น ควรจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าระเบียบการพื้นฐานอย่างการเลือกตั้งเท่านั้น

ประชาธิปไตยทางตรงเป็นรูปแบบของประชาธิปไตยที่ไม่ค่อยแพร่หลายนัก เนื่องจากรูปแบบการปกครองดังกล่าวสามารถใช้ได้กับชุมชนที่มีกลุ่มคนขนาดเล็กเท่านั้น ซึ่งโดยปกติแล้วจะเป็นนครรัฐ เช่น ในสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนกว่าห้าล้านคนสามารถลงประชามติ ประมาณสองถึงสี่ครั้งต่อปี การปกครองแบบประชาธิปไตยทางตรงยังสามารถใช้ได้กับการปกครองที่มีขอบเขตเป็นจังหวัด ในระดับประเทศ ส่วนที่เป็นประชาธิปไตยทางตรงมีการลงประชามติ การริเริ่มออกกฎหมาย และการถอดถอนผู้ได้รับเลือกตั้ง ก็ได้

2. ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน

ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน เป็นการให้ประชาชนเลือกเจ้าหน้าที่รัฐบาลไปทำหน้าที่แทนตน และถ้าหากว่า ประมุขของรัฐถูกเลือกตั้งตามครรลองประชาธิปไตยก็จะเรียกประเทศนั้นว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตย

³ ที่มา : <http://th.wikipedia.org>

กลไกที่พบมากที่สุดจะเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งนั้น ผู้แทนอาจได้รับเลือกตั้งหรือเป็นผู้แทนทางทูตโดยเขตหรือเขตเลือกตั้งเฉพาะ หรือเป็นผู้แทนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดโดยสัดส่วนในระบบสัดส่วน หรืออาจใช้สองรูปแบบผสมกัน ลักษณะของประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน คือ ขณะที่ประชาชนเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประชาชน ผู้แทนเหล่านี้ก็มีเสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตนเอง และเลือกวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ได้เอง

3. ระบบรัฐสภา

ประชาธิปไตยระบบรัฐสภาเป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ซึ่งรัฐบาลได้รับแต่งตั้งจากผู้แทน ซึ่งจะขัดกับ "การปกครองแบบประธานาธิบดี" อันมีประธานาธิบดีที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามา เป็นทั้งประมุขแห่งรัฐและประมุขรัฐบาล ภายใต้ประชาธิปไตยระบบรัฐสภา รัฐบาลบริหารประเทศโดยมอบหน้าที่ให้คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่บริหาร ตลอดจนถูกวิจารณ์ ตรวจสอบและถ่วงดุลอย่างต่อเนื่องโดยสภานิติบัญญัติซึ่งได้รับเลือกจากประชาชน

ระบบรัฐสภามีสิทธิถอดถอนนายกรัฐมนตรีได้เมื่อถึงเวลาที่สภาเห็นว่าผู้นั้นทำหน้าที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของฝ่ายนิติบัญญัติ การถอดถอนนี้เรียกว่า การอภิปรายไม่ไว้วางใจ โดยที่ฝ่ายนิติบัญญัติตัดสินใจว่าจะถอดนายกรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งหรือไม่โดยการสนับสนุนเสียงข้างมากต่อการถอดถอนผู้นั้น ในบางประเทศ นายกรัฐมนตรียังสามารถยุบสภาและเรียกการเลือกตั้งใหม่ได้เมื่อใดก็ตามที่ผู้นั้นเลือก และตามแบบนายกรัฐมนตรีจะจัดการเลือกตั้งเมื่อผู้นั้นทราบดีว่าตนได้รับการสนับสนุนดีจากสาธารณะที่จะได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามา ในประชาธิปไตยระบบรัฐสภาอื่น แทบไม่เคยจัดการเลือกตั้งพิเศษ แต่นิยมรัฐบาลเสียงข้างน้อยกะทั่งการเลือกตั้งปกติครั้งถัดไป

ระบบรัฐสภามีนายกรัฐมนตรีเป็นประมุขรัฐบาลและประมุขฝ่ายบริหาร จะมีพระมหากษัตริย์หรือประธานาธิบดีเป็นประมุขก็ได้ แต่ไม่มีอำนาจบริหาร

4. ระบบประธานาธิบดี

ระบบประธานาธิบดีเป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนระบบหนึ่ง ซึ่งสาธารณะเลือกตั้งประธานาธิบดีผ่านการเลือกตั้งเสรีและยุติธรรม ประธานาธิบดีเป็นทั้งประมุขแห่งรัฐและประมุขรัฐบาล โดยควบคุมอำนาจบริหารส่วนใหญ่ ประธานาธิบดีมีวาระการดำรงตำแหน่งแน่นอนและไม่อาจดำรงตำแหน่งเกินกำหนดเวลาได้ เพราะได้รับเลือกตั้งจากประชาชน ประธานาธิบดีจึงสามารถกล่าวได้ว่า เขาเป็นทางเลือกของประชาชนและเพื่อประชาชน การเลือกตั้งตามแบบมีกำหนดวันที่ชัดเจนและไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย การเป็นประมุขแห่งรัฐและประมุขรัฐบาลร่วมกันทำให้ประธานาธิบดีไม่เพียงแต่เป็นหน้าเป็นตาของประชาชน แต่ยังเป็นหัวหน้านโยบายด้วย ประธานาธิบดีควบคุมคณะรัฐมนตรีโดยตรง สมาชิกคณะรัฐมนตรีนั้นได้รับการแต่งตั้งอย่างเจาะจงจาก

ประธานาธิบดีด้วยตนเอง ประธานาธิบดีไม่อาจถูกถอดออกจากตำแหน่งได้โดยง่ายจากฝ่ายนิติบัญญัติ แม้ประธานาธิบดีจะถืออำนาจบริหารส่วนมากไว้ แต่เขาก็ไม่สามารถถอดสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติได้ โดยง่ายเช่นกัน ระบบนี้จึงเพิ่มการแบ่งแยกอำนาจ ทั้งยังอาจก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่าง ประธานาธิบดีและฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากต่างพรรคการเมือง ซึ่งเปิดให้ฝ่ายหนึ่งขัดขวางอีกฝ่ายได้ ด้วยเหตุนี้ ประชาธิปไตยประเภทนี้ไม่พบแพร่หลายทั่วโลกในปัจจุบัน แต่ประเทศส่วนใหญ่ในทวีปอเมริกา ตั้งแต่สหรัฐอเมริกาถึงทวีปอเมริกาใต้ ใช้ระบบนี้

นอกจากนี้ ระบบนี้จะไม่มีการรัฐมนตรี ฝ่ายบริหารไม่สามารถยุบสภา ฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถอภิปรายไม่ไว้วางใจ

5. ระบบกึ่งประธานาธิบดี

ระบบกึ่งประธานาธิบดีเป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนซึ่งรัฐบาลมีทั้งนายกรัฐมนตรีและประธานาธิบดี ประชาธิปไตยแบบนี้ยิ่งพบน้อยกว่าระบบประธานาธิบดีเสียอีก ระบบนี้มีทั้งนายกรัฐมนตรีซึ่งไม่มีกำหนดวาระ และประธานาธิบดีซึ่งมีกำหนดวาระ ขึ้นอยู่กับประเทศ การแบ่งแยกอำนาจระหว่างนายกรัฐมนตรีกับประธานาธิบดีนั้นแตกต่างกันไป ในกรณีหนึ่ง ประธานาธิบดีถืออำนาจมากกว่านายกรัฐมนตรี โดยนายกรัฐมนตรีรับผิดชอบทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและประธานาธิบดี ส่วนอีกด้านหนึ่ง นายกรัฐมนตรีสามารถถืออำนาจมากกว่าประธานาธิบดี ประธานาธิบดีกับนายกรัฐมนตรีแบ่งอำนาจกัน ขณะที่ประธานาธิบดีถืออำนาจแยกจากฝ่ายนิติบัญญัติ ประธานาธิบดีเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดด้วยตนเอง ควบคุมนโยบายการทางประเทศ และเป็นประมุขแห่งรัฐ หรือ "หน้าตาของประชาชน" นายกรัฐมนตรีถูกคาดหวังว่า วางนโยบายของพรรคซึ่งชนะการเลือกตั้งสู่ฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐบาลประเภทนี้ยังสร้างปัญหาว่าใครถือความรับผิดชอบใด

ข้อดีและข้อเสียของประชาธิปไตย⁴

ไม่มีใครบอกสูตรความสำเร็จของการปกครองให้คนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขสงบ และไม่มี ความขัดแย้ง ฉันทิฉันทันั้น ไม่มีการปกครองระบอบใดที่เหมาะสมกับสังคมใดสังคมหนึ่งในทุกสถานการณ์ ประชาธิปไตยก็เช่นกัน ย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งสามารถประมวลได้ ดังนี้

ข้อดี

1. ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพและเสมอภาค ประชาชนทุกคนมีสิทธิแห่งความเป็นคนเหมือนกันไม่ว่ายากดีมีจน เช่น สิทธิในร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน ทุกคนมีเสรีภาพในการกระทำใด ๆ ได้หากเสรีภาพนั้นไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการ

⁴ ที่มา : <http://www.varinthorn.com/WordPress/?p=21>

พูด การเขียน การวิพากษ์วิจารณ์ และทุกคนมีความเสมอภาค หรือเท่าเทียมกันที่จะได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย มีความเสมอภาคในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

2. ประชาชนปกครองตนเอง โดยการเลือกตั้งตัวแทนไปใช้อำนาจนิติบัญญัติในการออกกฎหมายมาใช้ปกครองตนเอง และเป็นรัฐบาลเพื่อใช้อำนาจบริหาร ซึ่งสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนส่วนรวมได้ดี เพราะผู้บริหารที่เป็นตัวแทนของปวงชนย่อมรู้ความต้องการของประชาชนได้ดี

3. ประเทศมีความเจริญมั่นคง การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองทำให้ประชาชนมีความพร้อมเพรียงในการปฏิบัติตามกฎ และระเบียบที่ตนกำหนดขึ้นมายอมรับในคณะผู้บริหารที่ตนเลือกขึ้นมาและประชาชนไม่มีความรู้ต่อต้าน ทำให้ประเทศมีความสงบสุขเจริญก้าวหน้าและมั่นคง

ข้อเสีย

1. ดำเนินการยาก ระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักการปกครองที่ดี แต่การที่จัดสรรผลประโยชน์ตรงกับความต้องการประชาชนทุกคนย่อมทำไม่ได้ นอกจากนั้นยังเป็นการยากที่จะให้ประชาชนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามสิทธิ เสรีภาพทุกประการ ทั้งนี้เพราะวิสัยของมนุษย์ย่อมมีความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมจึงมีการกระทบกระทั่งและละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นได้

2. เสียค่าใช้จ่ายสูง การปกครองระบอบประชาธิปไตย จำเป็นต้องให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทน เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่แทนตน การเลือกตั้งในแต่ละระดับต่างต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ทั้งงบประมาณดำเนินงานของทางราชการและค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

3. การตัดสินใจล่าช้า เพราะการตัดสินใจในระบอบประชาธิปไตยต้องใช้เสียงส่วนใหญ่ โดยผ่านขั้นตอนการอภิปราย แสดงเหตุผลและมติที่มีเหตุผลเป็นที่ยอมรับของสมาชิกส่วนใหญ่ ต้องดำเนินตามขั้นตอนทำให้เกิดความล่าช้า เช่น การตรากฎหมายอาจใช้เวลาเป็นสัปดาห์เป็นเดือน หรือบางฉบับต้องใช้เวลาเป็นปี จึงจะตราออกมาเป็นกฎหมายได้

“ประชาธิปไตย” กับ “ประเทศไทย”

ประเทศไทยใช้ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในการปกครองประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเราเห็นความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาหลายยุคหลายสมัย เห็นข้อดีและข้อเสียของการปกครองระบอบนี้อยู่ตลอดเวลา ประเทศไทยให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในประเทศอย่างเท่าเทียมกัน หรือเสมอภาคกัน โดยไม่แบ่งเพศ ศาสนา อาชีพ หรืออื่น ๆ โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมการอยู่ร่วมกันของผู้คน ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้แทนของตนในการออกกฎหมายที่จะมาใช้เป็นเครื่องมือ พร้อมทั้งเลือกผู้แทนในการบริหารการปกครองด้วย

และเช่นกัน เมื่อประเทศไทยรับเอาระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในการปกครอง สิ่งก็ตามมาพร้อมกันกับความเท่าเทียมและสิทธิเสรีภาพ ก็คือความล่าช้าในขั้นตอนต่าง ๆ และเมื่อมีขั้นตอนมากมาย ค่าใช้จ่ายในการจัดการแต่ละขั้นตอนนี้ก็มากขึ้นตามไปด้วย และที่สำคัญเมื่อประชาธิปไตยหมายถึงประชาชนเป็นใหญ่ แต่ประชาชนทุกคนมิได้มีความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันในทุกเรื่อง จึงเป็นไปได้เลยที่กฎหมาย หรือผลลัพธ์ของประชาธิปไตยจะเป็นที่ถูกรังเกียจของประชาชนทุกคน

สิ่งที่เกิดขึ้นคือความวุ่นวายในบ้านเมืองเป็นระยะ ๆ ซึ่งเหล่านี้ ไม่ได้หมายความว่าประชาธิปไตย ทำให้เกิดความวุ่นวาย แต่เป็นเพราะความมีจริยธรรมของคนมีไม่มากพอ หรือมี แต่ไม่เท่าเทียมเหมือนกับสิทธิตามระบอบประชาธิปไตยที่มีให้คนละ 1 สิทธิและ 1 เสียง ผลก็คือเกิดการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และเมื่อเกิดการเห็นแต่ตัวและพวกพ้องแล้ว ความวุ่นวายต่าง ๆ จึงตามมา

ถ้าอย่างนี้แล้ว ประเทศเราเหมาะกับระบอบประชาธิปไตยไหม?

คนไทยพร้อมกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยไหม?

หรือเราควรใช้ระบอบสังคมนิยมในสังคมเรา?

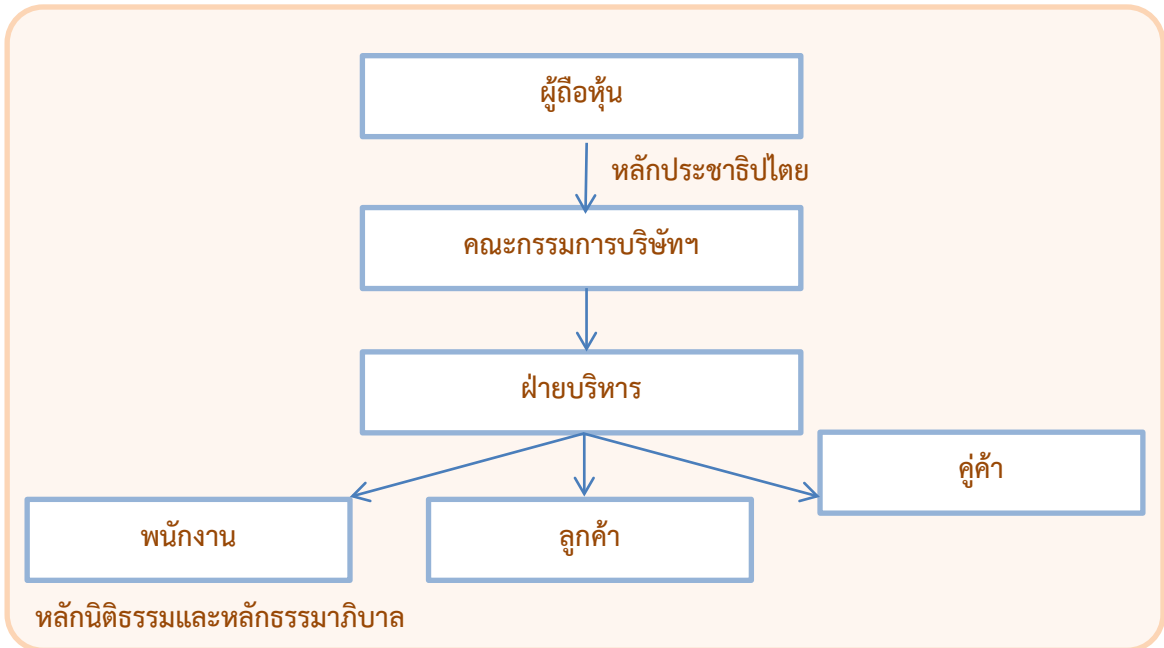
เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ ทั้งยังไม่มีการศึกษาศาสนาใด ๆ และทุกศาสนาล้วนมีเป้าประสงค์ในการส่งเสริมคนให้เป็นคนดี มีจริยธรรม ดังนั้น หากจะกล่าวว่า ศาสนามีส่วนเสริมสร้างความมีจริยธรรมขึ้นในจิตใจคนแล้วละก็ คนไทยเราก็พร้อมกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ได้ผลอยู่ในระดับหนึ่ง เหลือแค่อาจต้องรอเวลาและการเปิดใจรับกับการใช้ประชาธิปไตยที่เต็มใบขึ้นในประเทศของเรา ซึ่งก็หวังว่าจะได้เห็นกันได้ในไม่ช้า

“ประชาธิปไตย” กับ “การbinไทย”

การbinไทย มีพนักงานทั้งประจำและแรงงานชั่วคราวมากกว่า 30000 คน ให้บริการลูกค้าหลายล้านคน ทั้งยังมีผู้ถือหุ้นทั้งรายใหญ่และรายย่อยมากมาย การบริหารการbinไทยจึงไม่ใช่เรื่องง่ายในการปกครองให้พนักงานหลายหมื่นคนให้อยู่ร่วมกันโดยไม่มีปัญหาทั้งภายในและภายนอก ดังนี้ จึงอาจมีคำถามว่า การbinไทย ควรใช้หลักประชาธิปไตยในการบริหารงานหรือไม่?

ซึ่งเราจะมาวิเคราะห์หาคำตอบกัน...

จากความจริงที่ว่า ไม่มีสูตรอะไรที่จะเหมาะกับทุกสถานการณ์ การบริหารงานการbinไทยก็เช่นกัน ไม่มีทางที่จะใช้หลักประชาธิปไตยตอบโจทย์ได้เพียงอย่างเดียว แต่ก็มิได้หมายความว่า การbinไทยจะใช้หลักประชาธิปไตยในการบริหารงานไม่ได้ แต่การเลือกใช้ประชาธิปไตยต้องเลือกใช้ให้ถูกที่และถูกเวลา (การมีกาลเทศะใช้ได้ผลเสมอ) การใช้หลักประชาธิปไตยผิดที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายกับองค์กรได้อย่างคาดไม่ถึง

จากภาพ จะเห็นว่า การบินไทยนำหลักประชาธิปไตยมาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานจากระดับผู้ถือหุ้นกับคณะกรรมการบริษัทฯ ด้วยว่าการบินไทยเป็นบริษัทมหาชน มีผู้ถือหุ้นทั้งรายใหญ่และรายย่อย ดังนั้น ในการหาข้อสรุปของการประชุมผู้ถือหุ้นจึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะฟังความคิดเห็นของทุกคนและทำตามความต้องการของผู้ถือหุ้นทุกรายได้ จึงจำเป็นต้องใช้การโหวตออกเสียงในที่ประชุม ซึ่งสำหรับการบินไทย ถือว่าเป็นประชาธิปไตยทางตรง คือผู้มีสิทธิ์ออกเสียงสามารถออกเสียงของตนเองได้โดยตรง อย่างไรก็ตาม การนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการบริหารงานการบินไทย จะแตกต่างจากการนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการปกครองประเทศ

กล่าวคือ ในมุมของความเสมอภาค การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย จะให้สิทธิ์แก่ประชาชนแต่ละคนเท่ากัน คือ ประชาชน 1 คนมี 1 เสียง 1 สิทธิ์ ในการแสดงความคิดเห็น ส่วนการประชุมผู้ถือหุ้นของการบินไทย ผู้ถือหุ้นแต่ละรายมิได้มีสิทธิเท่ากัน ไม่ใช่ 1 คน 1 เสียง 1 สิทธิ์ แต่การให้สิทธิ์จะขึ้นอยู่กับจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นแต่ละรายมีอยู่ แต่ก็ได้หมายความว่าการบินไทยขาดหลักความเสมอภาคเพราะการให้สิทธิ์ก็เท่าเทียมกันเช่นกันคือ 1 หุ้นมี 1 เสียง โหวตได้ 1 สิทธิ์ เท่ากันนั่นเอง

ภารกิจหนึ่งที่ผู้ถือหุ้นต้องทำก็คือการคัดเลือกคณะกรรมการบริษัทฯ ขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นในการกำกับการบริหารงาน (ซึ่งก็คือการบริหารเงินของผู้ถือหุ้น) ทั้งหลายทั้งปวง และคณะกรรมการบริษัทฯ นี้เองที่จะเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกคณะผู้บริหารมาบริหารงานแทนตนอีกทอดหนึ่ง ถึงจุดนี้ คณะกรรมการบริษัทฯ อาจใช้หรือไม่ใช้หลักประชาธิปไตยในการกำกับดูแลการทำงานของฝ่ายบริหารก็ได้ และเช่นกัน ฝ่ายบริหารก็ไม่จำเป็นต้องบริหารงานโดยใช้หลักประชาธิปไตย

ทั้งนี้เพราะทั้งการปกครองภาครัฐและการบริหารธุรกิจ ต่างก็มีพื้นฐานและเป้าหมายที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

การบริหารของการบินไทย มีการประชุมคณะกรรมการบริหารงานนโยบาย (EMM: Executive Management Meeting) ซึ่งองค์คณะประกอบไปด้วยผู้บริหารระดับสูงทุกฝ่ายของบริษัทฯ ที่มีหน้าที่กำหนดงานนโยบายต่าง ๆ ขององค์กรร่วมกัน ให้ความคิดเห็นในเรื่องการบริหารงานในส่วนงานต่าง ๆ ด้วยกัน ซึ่งการประชุมร่วมกันนี้ได้ใช้หลักประชาธิปไตยในส่วนของการให้สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคขององค์คณะทุกท่านที่อยู่ในที่ประชุม แต่ในการบริหารงานใด ๆ โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นนโยบายด้านการตลาด นโยบายด้านการเงิน นโยบายด้านงานทรัพยากรบุคคล หรือนโยบายเรื่องอื่นใดก็ตามที่ EMM จะไม่เคยใช้การออกเสียงหรือยึดเสียงข้างมาก เพราะนโยบายต่าง ๆ เหล่านี้ ถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของผู้บริหารระดับสูงของการบินไทย ดังนั้น ผู้บริหารทุกคนจึงต้องเห็นพ้องต้องกันทุกคนก่อนจึงจะนำไปเป็นนโยบายในการปฏิบัติในระดับต่อ ๆ ไป

ส่วนข้อพิจารณาอื่นที่ไม่ใช่งานนโยบาย จะไม่ใช่อำนาจของ EMM ที่จะตัดสินใจ-ชอบ-ถูก-ใช้ แต่ EMM สามารถให้ความเห็นในเรื่องต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจได้ ส่วนการตัดสินใจที่ว่าจะเป็นอำนาจของกรรมการผู้อำนวยการใหญ่ (DG) ซึ่งอาจพิจารณาและตัดสินใจเองหรือจะมอบอำนาจลงมาก็ได้ และผู้บริหารระดับสูงท่านอื่น ๆ ก็จะมีอำนาจและหน้าที่แตกต่างกันไปตามความรับผิดชอบของแต่ละคน ซึ่งเมื่อถึงจุดนี้ ก็เป็นสิทธิและอำนาจของผู้บริหารแต่ละคนที่จะบริหารและจัดการรับผิดชอบงานในหน้าที่ของแต่ละคนตามกลเม็ดและเทคนิคที่แตกต่างกันไป ซึ่งก็อาจเป็นไปได้ที่จะมีระบบแรงจูงใจในการบริหารงานขึ้นได้ แต่ทั้งหมดทั้งปวง บรรดาผู้บริหารระดับสูงแต่ละท่านเหล่านี้ย่อมได้พิจารณาในทุกมุมทุกด้านอย่างถี่ถ้วนแล้ว และที่สำคัญที่สุด จะต้องยึดเอาผลประโยชน์ของบริษัทฯ เป็นที่ตั้ง และต้องบริหารงานโดยใช้หลักนิติธรรมและธรรมาภิบาลคือ ต้องปฏิบัติ/กำกับ/การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม นี้!! ...จึงทำให้การบินไทยสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ มาได้จนถึงปีที่ 54 ในวันนี้

บทสรุป...

คำว่า “ประชาธิปไตย” ให้ความสำคัญแก่ประชาชน โดยมีหลักสำคัญ 3 ส่วนคือการให้สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค การนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในสังคม โดยเฉพาะสังคมไทย มีส่วนช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเราสงบสุข อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยมิได้มีแต่ผลบวก แต่ก็มีข้อด้อยติดตามกันมาจากเหตุผลด้านความต่างของคนในสังคม เพราะย่อมไม่มีสังคมใด ที่คนทุกคนในสังคมนั้นจะมีความคิดเหมือนกันหมดในทุกเรื่อง ดังนั้น การนำความคิดของคนส่วนมากมาบังคับใช้ ย่อมทำให้คนกลุ่มน้อยในสังคมเกิดความอึดอัด และอาจส่งผลถึงความขัดแย้งได้ ประเทศไทยเราก็หนีไม่พ้น

ข้อจำกัดของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในข้อนี้ แต่การมีสิทธิ การมีเสรีภาพ และความเท่าเทียมเสมอภาคของคนในประเทศ ก็จะทำให้สังคมไทยของเรามีทางออกได้ในที่สุด

ส่วนการบริหารธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารองค์กรรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ ที่มีความซับซ้อนและต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์มากมายอย่างการบินไทย ก็สามารถประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยได้เช่นกัน แต่การนำไปใช้ จำเป็นต้องใช้ให้ถูกคน ถูกที่ ถูกเวลา และที่สำคัญที่สุด ต้องถูกต้องตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีมากมายเหล่านั้น และการบริหารงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ก็ต้องบริหารงานอย่างเป็นธรรมโดยใช้หลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลด้วย

ในขณะที่ การบริหารงานโดยใช้หลักนิติธรรมและหลักธรรมาภิบาลใช้ได้เสมอแทบจะทุกการตัดสินใจ การใช้หลักประชาธิปไตยกลับต้องพิจารณาความเหมาะสมมากกว่า เพราะการให้สิทธิ การให้เสรีภาพ และความเสมอภาคแก่บุคคลที่ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องอาจทำให้เกิดความเสียหายมหาศาลให้กับองค์กรได้ หรือแม้แต่หากตัวพนักงานเองนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ไม่ถูกทาง นำมาเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับฝ่ายบริหารเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตนแล้ว ก็จะมีผลให้เกิดความเสียหายกับการบินไทยได้ไม่แพ้กัน และนี่คือบทสรุปที่ชัดเจนว่า หลักประชาธิปไตย หรือแม้แต่หลักธรรมาภิบาล และหลักนิติธรรม ล้วนเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดที่ใช้ในการบริหารงานในการปกครองคนหมู่มากที่อยู่ร่วมกัน แต่คนใช้ และการนำเครื่องมือเหล่านี้มาใช้ ก็เป็นอีกมุมหนึ่งซึ่งทั้งผู้บริหาร และพนักงานหรือคนในสังคมนั้น ๆ ไม่ควรมองข้ามไป เช่นกัน

.....